

Onbestelbaar — retour

Eén van de leukste filatelistische werken die ik ken is de "Naamlijst van postale etiketten 1882-1984", dat indertijd uitgegeven is door Po & Po. In dit boek staan allerlei PTT-etiketten en -stickers die op poststukken, pakketten en formulieren werden geplakt. Niet alleen de bekende expresse- en remboursstrookjes, maar ook bijvoorbeeld stickers met de tekst "Levende dieren" en "Radio actieve stoffen". Zie ze maar eens te vinden!

Hoewel er op het boek enkele aanvullingen gepubliceerd zijn, is er na de jaren '80 geen systematisch onderzoek gedaan naar postale etiketten. Dat komt vooral doordat er zo weinig materiaal is: het lijkt erop dat de posterijen bijna geen etiketten meer gebruiken.

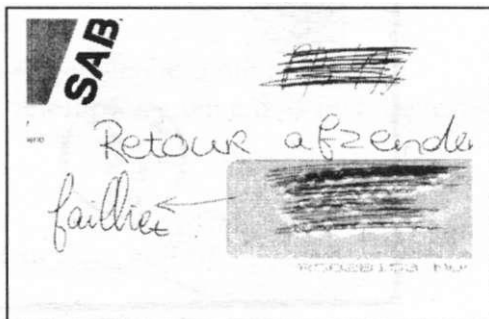
Laatst kreeg ik een stapeltje moderne poststukken ter inzage die voorzien waren van stickers en aantekeningen. Een mooie gelegenheid om eens te kijken of er nog nieuwe etiketten tussen zaten. Het ging om vijftientig venster-enveloppen die afkomstig waren van een chemisch bedrijf in Dinxperlo en die allemaal "retour afzender" zijn gestuurd. Dertien van deze enveloppen waren binnen Nederland verzonden, negen naar Duitsland en de overige drie naar België.

Nederland

De Nederlandse enveloppen waren voor het grootste deel voorzien van handgeschreven aanduidingen. Dat is waarschijnlijk niet door de postbode gedaan, maar door degene die de envelop ten onrechte ontvangen had, bijvoorbeeld de nieuwe gebruiker van een postbus.

Dit zijn de aangetroffen teksten:

- "Retour afzender" (3 keer). Op de achterzijde van een van deze enveloppen staat een vlagstempel Rotterdam met golflijnen.
- "Foutief adres terug naar afzender"
- "Retour afzender, bedrijf is vertrokken"
- "Retour afzender, firma bestaat niet meer" (gevolgd door bedrijfsnaam)
- "Retour afzender Vertrokken"
- "Retour afzender, failliet"

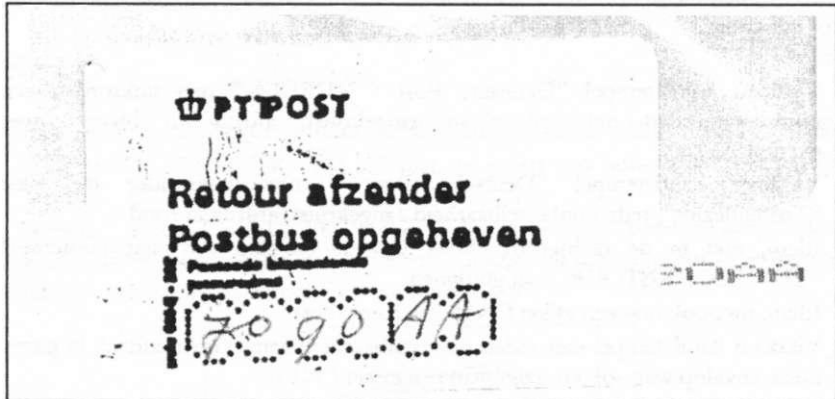

Op twee enveloppen was een sticker geplakt, waarbij het niet duidelijk was of deze aangebracht was door de PTT of door een veelgeplagde ontvanger:

- "RETOUR AFZENDER, / BEDRIJF BESTAAT NIET MEER"
- "Deze postbus is opgeheven. / Retour afzender." Op de achterzijde van de envelop staat een handstempel van postkantoor Boxmeer.

Eén envelop was voorzien van een slecht gekopieerde PTT Post-sticker (nummer onleesbaar) waarop de postcode van het retouradres ingevuld was. De tekst luidt:

- "Retour afzender / Postbus opgeheven"

De oogst aan officiële PTT Post-etiketten bleek uiteindelijk heel klein:

- "Retour" P4582 (versie 0294) - 252961 op een envelop uit september 2001, met als aangekruiste reden van onbestelbaarheid "Vertrokken". De naam van de postmedewerker en de postcode van het retouradres zijn ingevuld. Op de achterzijde van de envelop staat een handstempel van postkantoor Oirschot.
- "Retour" P4582 (versie 0294) - VRD 00236 op een envelop uit december 2001, met als aangekruiste reden van onbestelbaarheid "Vertrokken". De naam van de postmedewerker en de postcode van het retouradres zijn ingevuld. Op de achterzijde van de envelop staat een handstempel van postkantoor Oss.

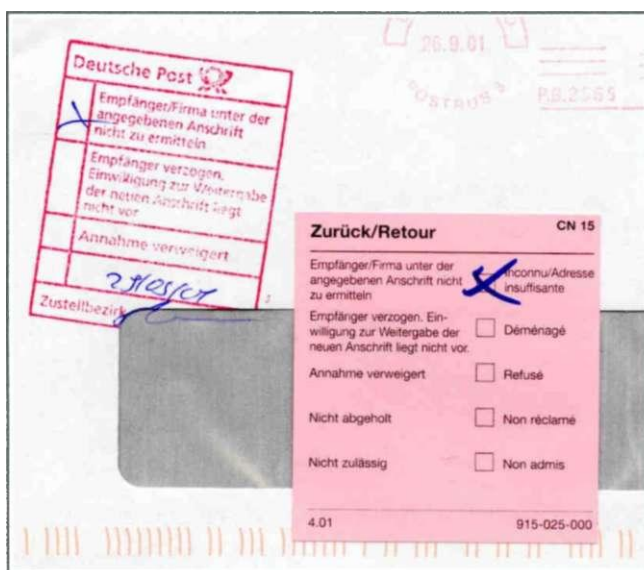
Het laatstgenoemde etiket, in gebruik sinds eind 2001, is voorzien van een streepjescode. Deze zogenaamde KIX-code speelt een rol in het sorteerproces voor retourpost. Dankzij deze codering hoeft retourpost namelijk niet meer apart behandeld te worden, maar kan die gewoon mee in de machinale verwerking. Als de sorteermachine deze code tegenkomt, wordt voor de sortering van een poststuk de postcode gebruikt die op het etiket ingevuld is en niet die van het oorspronkelijke adres.

Duitsland

De enveloppen die in Duitsland onbestelbaar bleken, zijn alle voorzien van stempels en/of etiketten.

Stempels:

- Vierkant handstempel "Deutsche Post / ZURÜCK" met linksonder een nummer, reden onbestelbaarheid aangekruist, afdruk in' blauw (twee exemplaren)
- Vierkant handstempel "Deutsche Post " met linksonder de tekst "Zustellbezirk", reden onbestelbaarheid aangekruist, afdruk in rood
- Idem, met in de rechterbovenhoek van de envelop een machinestempel "ZURÜCK / RETOUR" met golflijnen
- Idem, met ook nog een etiket CN15 (zie hieronder).
- Vierkant handstempel met reden onbestelbaarheid aangekruist, afdruk in paars. Deze envelop was ook voorzien van een etiket CN15.

Tweetalig roze etiket "Zurück/Retour" met nummer CN15 in de rechterbovenhoek, bedoeld voor gebruik in het internationale postverkeer:

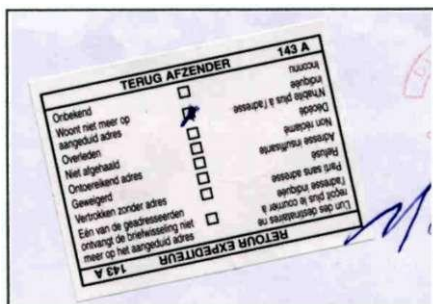
- Smalle versie (915-025-000 J.C.C.B. 1.96)
- Smalle versie (915-025-000 x1.97), twee exemplaren, waarvan een ook nog met handstempel "ZURÜCK" in zwart
- Brede versie (4.01 915-025-000), drie exemplaren, waarvan een ook nog met handstempel "ZURÜCK" in zwart

Op een van de enveloppen was bovendien nog een wit etiket geplakt met geel/zwart postlogo en oranje tekst op witte ondergrond. Daaroverheen een stempel "ZURÜCK" in paars.

België

Op de Belgische enveloppen waren tweetalige etiketten (Nederlands/Frans) geplakt:

- "TERUG AFZENDER 143 A" met de reden van onbestelbaarheid aangekruist
- Etiket E 5666 - Code 128400, met de reden van onbestelbaarheid aangekruist. Bovendien is op de voorzijde in handschrift aangegeven dat ze retour moesten naar Nederland en staat op de achterzijde een poststempel.

Het lijkt erop dat de Duitse en Belgische postdiensten veel meer werk maken van retourpost dan onze eigen PTT (TPG) door deze te voorzien van stickers, stempels en aanduidingen. Maar het beeld kan vertekend zijn door het verschil tussen binnenlandse en buitenlandse retourpost.

Jac Spijkerman

Literatuur

- D. de Vries, "Naamlijst van postale etiketten 1882-1984", Posthistorische Studies X, uitgegeven door de Nederlandse Vereniging van Poststukken- en Poststempelverzamelaars (1985)
- Mechanisatieknipsels nr. 6, een uitgave van de groep Postmechanisatie binnen Po & Po, maart 2002